

результаті складних пошуків і експериментів Месіан увійшов в такий простір буття, де центром і єдиним орієнтиром є Абсолют.

1. Алеев В. Фортепианное творчество О. Мессиаана: автореферат диссертации на соискания учёной степени кандидата искусствования: 17.00.02. – музыкальное искусство / Виталий Алеев. – Москва, 1992. – 23 с. / [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.refefun.com/n/fortepiannoe-tvorchestvo-o-messiana>
2. Булатов М. Філософський словник / Михайло Булатов. – К. : СтилоС, 2009. – 575 с.
3. Екимовский В. Оливье Мессиаан: Жизнь и творчество / Виктор Екимовский. – М. : Советский композитор, 1987. – 304 с.
4. Зенкин К. Слово о музыкальном мире Мессиаана как знак «Божественного присутствия» / Константин Зенкин // Век Мессиаана. Сборник статей. – Москва : Научно-издательский центр «Московская консерватория», 2011. – С. 6–24.
5. Живоглядова І. Духовність та музика: проблема взаємодії / Ірина Живоглядова // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Семантичні аспекти слова в музичному творі: Збірка статей. – К., 2003. – Вип. 28. – С. 178–181.
6. Ігнатова Л. Феномен духовності у контексті музичного мистецтва як прояву внутрішньої сутності людини / Лариса Ігнатова // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Духовна культура України: традиції та сучасність: збірник наукових статей / [редактор-упорядник М.М.Скорик]. – К., 2010. – Вип. 85. – С. 22–35.
7. Мохначева О. Изменение понятия «духовность» в философско-литературной мысли XX века / Ольга Мохначева // Актуальні проблеми духовності: Збірка наукових доповідей та реферативних викладів повідомлень II-ї Всеукраїнської конференції у Кривому Розі. – Київ–Кривий Ріг, 1997. – С. 211–218.
8. Новий завіт Господа нашого Ісуса Христа. Свята Євангелія від Івана.3:8. – К. : Українське Біблійне Товариство, 2003. – С. 117.
9. Петрушенко В. Тлумачний словник основних філософських термінів / Віктор Петрушенко. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2009. – 264 с.
10. Самойленко О. Методологічні інтенції категорії «духовність» і методичне самовизначення сучасного музикознавства / Олександра Самойленко // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського: Духовна культура України: традиції та сучасність: збірник наукових статей / [редактор-упорядник М.М.Скорик]. – К., 2010. – Вип. 85. – С.7–20.
11. Самюэль К. Беседы с Оливье Мессиааном / Клод Самюэль // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://musstudent.ru/biblio/82-music-history/samuel-omessiaen.html>
12. Цобина Е. Концепция духовного симфонизма О. Мессиаана как феномен музыкальной культуры XX века / ЕленаЦобина // Проблемы взаимодействия искусства, педагогики та теорії і практики освіти: збірник наукових статей / [ред.-упоряд. Г. І. Ганзбург]. – Харків : Вид-во ТОВ «С.А.М.», 2013. – Вип. 38. – С. 122–134.

В статтє освещается понятие духовности в образной сфере творчества выдающегося французского композитора XX века Оливье Мессиаана, которое универсализирует эстетическую красоту и духовный смысл его музыки.

Ключевые слова: *духовность, монообраз, свобода, гуманизм, Абсолютный Дух, ценность.*

The article describes the concept of spirituality in the imaginative field of the 20th century outstanding French composer Olivier Messiaen works which universalise the aesthetic beauty and spiritual meaning of his music.

Key words: *spirituality, monofigure, freedom, humanity, absolute spirit, value.*

УДК 7.079:792 73

Зоряна Рось

ДІЯЛЬНІСТЬ ДЖАЗ-КЛУБІВ ЯК ОДИН З ВАЖЛИВИХ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ ДЖАЗОВО-ФЕСТИВАЛЬНОГО РУХУ В УКРАЇНІ.

Стаття присвячена актуальній проблемі національної джазології – дослідженню особливостей діяльності найбільш дієвого і результативного просвітницько-пропагандистського осередку джазового мистецтва – джаз-клубів, які стали ініціаторами в проведенні багатьох джазових фестивалів і тим самим зробили великий внесок у розвиток джазово-фестивального руху в Україні.

Ключові слова: *джаз-клуби, джазові фестивалі, джазово-фестивальний рух, пропаганда джазового мистецтва.*

© Рось З., 2015.

Період 60-70-х років ХХ століття для України є важливим з точки зору формування, зародження, відкриття джазового мистецтва взагалі. В провідних центрах країни відкриваються джаз клуби, організовуються перші джазові фестивалі. Саме у ті роки відбувається професійна орієнтація на джазову музику. Вагома роль в даному процесі належить дієвому просвітницько-пропагандистському осередку джазового мистецтва – джаз-клубам.

Джаз-клуби виникають в Україні на початку 60-х рр. і відкриваються в провідних центрах країни: перші – в Дніпропетровську, Донецьку, Києві, пізніше – у Львові, Одесі. Дуже скоро вони виникають майже у всіх обласних центрах України. Першим у 1962 р. був сформований Київський джаз-клуб, біля витоків якого стояв В.Симоненко і який він очолив разом з Б. Шелунцовим. Але найбільша кількість аналогічних структур майже у всіх обласних центрах України формується вже у 90-х рр. Така активна діяльності джаз-клубів сприяла створенню в 1995 році Джазової асоціації України (ДАУ) на чолі з В.Симоненком. Поряд з цим в Києві був організований Міжнародний джазовий абонемент, який також прилучився до організації джазових фестивалей («Vocal Zone»).

Серед зарубіжних дослідників феномена фестивалю слід згадати П.Паві, який визначає специфіку фестивалю як унікального комунікативного каналу; К.Мошкова – дослідника особливостей організації фестивалів, концертів та роботи джаз-клубів в Америці[5.]; О.Баташева, який досліджує історію розвитку фестивального руху як складової світового джазового руху[1.] тощо. Проблеми, пов'язані з розвитком фестивального руху в Україні, вивчаються вітчизняними мистецтвознавцями та культурологами і постійно піднімаються в наукових публікаціях, зокрема Ю. Гожик, Я. Іваницької, О. Дячкової, О. Зінькевич, М. Копиці, В. Кузик, П. Маркушевського, Л. Мельник, В. Рунчака, І. Сікорської, Г. Степанченко, М. Черкашиної-Губаренко, Ю. Чекана та ін., які були взяті за основу в даному дослідженні. Слід окремо згадати про дисертаційні дослідження С.Зуєва, К.Резникової, В.Олендарева, В.Романка, М.Шведа.

Не завжди враховується той факт, яку роль джазові клуби, іноді маленькі, на 50-70 осіб, на 30 столиків, за якими проводили своє дозвілля шанувальники джазової музики, зіграли в історії джазу. Може кращі дні або скоріше вечори джазу були пов'язані не з можливістю запустити всіх бажаючих в сам клуб, а з бажанням самих музикантів виступити перед публікою. Нажаль до цього часу відсутні дослідження щодо вивчення діяльності основних просвітницько-пропагандистських осередків джазового мистецтва в Україні, які виконують цілий ряд культурологічних завдань, а також сприяють налагодженню механізмів в організації джазових концертів, фестивалів, *мистецьких проектів тощо*. Основним найбільш дієвими та результативними в своїй діяльності осередком виступають джаз-клуби, які попри все вище згадане були ініціаторами в проведенні багатьох джазових фестивалів в Україні. Таким чином, саме даний аспект дослідження і визначає актуальність пропонованої статті.

Метою даної статті стало визначення впливу джаз-клубів на розвиток джазово-фестивального руху в Україні в період 1990-2012 рр.

Коротко зупинимось на діяльності джаз-клубів, які будуть розглядатися в системно-алфавітному порядку, переважно в тих містах України, де активно функціонують джазові фестивалі.

Вінниця. Перша згадка про Вінницький джаз-клуб відноситься до 2002 р., який відкрився за ініціативи публіки, яка з великим ентузіазмом підтримала вінницькі джазові фестивалі, зокрема, Всеукраїнський фестиваль-форум молодих виконавців «Барви музики ХХ століття. Авангард. Класика. Джаз» з відомим проектом «Вінницьке джазове перехрестя», Міжнародний джазовий фестиваль «Міжнародні дні джазової музики у Вінниці» – «Vinnytsia Jazzfest», який був підтриманий створеним у 2000 р. Благодійним фондом сприяння розвитку талантів Поділля і що забезпечило доступність таких заходів для всіх шанувальників джазу. Частими гостями на сцені клубу стали як вітчизняні, так і зарубіжні виконавці, а на місцевому держтелебаченні навіть з'явилася щотижнева програма «Не лише про джаз» [7.].

Донецьк. Одним з перших джаз-клубів на Україні з'являється джаз-клуб саме у Донецьку. У 1967 р. відомий колекціонер джазової музики, один з відкривачів джазу в Донецьку, а в кінці 90-х – автор і ведучий програми «Джаз-тайм» на радіо «Європа +», В.Дубільер організував перший джаз-клуб «Донбас-67». Він став не тільки першим президентом донецького джаз-клубу, але і організатором першого джаз-фестивалю «Do#Dж // ДоДж» (1969 р.). Серед засновників клубу був і нинішній академік, а на той час студент, С.Комісаренко, художник О.Макаренко. Джаз-клуб мав приміщення у Будинку культури, але часто музиканти збиралися неофіційно у квартирі у В.Дубільера, на запрошення якого на той час в Донецьк через його закордонні зв'язки приїжджали музиканти з Польщі, Югославії, а сам В.Дубільер у 1967 р. побував на джазових фестивалях у Празі і Таліні.

Поява джаз-клубу стало початком процесу, який зробив Донецьк музичним центром союзного значення. Без клубу не було б фестивалю, який вперше проведуть два роки по тому і про що у 1967 році творці джаз-клубу ще і не мислили.

16.07.2009 р. донецький джаз-клуб був зареєстрований як Донецька громадська неприбуткова організація «Донецький обласний клуб любителів джазу – «Про джаз» під керівництвом Ю. Панченка. Мета та завдання організації – популяризація та сприяння у розвитку джазового мистецтва в Донецькій області, поширення інформації про джаз, допомога виконавцям джазу, організація та проведення джазових заходів. В тому ж році з'являється ще один осередок, в якому поряд з іншими звучать джазові композиції – це громадська організація «Донецький клуб любителів шансону «Музика кохання».

Дніпропетровськ. Дніпропетровськ також прилучився до перших лідерів джазової клубної роботи. У 1961 р. у Дніпропетровську було організовано перший джаз-клуб в кафе «*Чиполіно*», в концертах якого брали участь відомі в майбутньому музиканти: В. Коновальцев (саксофон), Ю. Біленко (саксофон), В. Куцинський (контрабас), Ю. Генбачів (барабани), О. Куценко (барабани), запрошеними гостями джаз-клубу в ті роки були відомі музиканти К. Орбелян, О. Лундстрем, аранжувальник та диригент М. Цигуткін.

Перший «справжній» джаз-клуб, який працював на громадських засадах, був заснований у Дніпропетровську групою ентузіастів і шанувальників джазу – Ю. Байсаголовим, А. Заславським, В. Задонцевим, Л. Шагіной, Г. Смірновим, Ю. Піваком, А. Козловим і відкрився 22 травня 1967р. в кафе «Мрія» Південного машинобудівного заводу (на два дні раніше, ніж джаз-клуб в Донецьку) під назвою «*Blue Note*». Вона була запозичена з дуже відомого американського пластиночного лейбла. Активісти джаз-клубу розгорнули активну діяльність, метою якої була популяризація джазової музики, знайомство з її історією, виховання у слухачів гарного музичного смаку. Практично щотижня у «Мрії» проходили лекції-концерти, присвячені відомим джазовим виконавцям і композиторам, які супроводжувалися прослуховуванням записів кращих зразків вітчизняного та зарубіжного джазу, а також організовувалися концерти дніпропетровських самодіяльних джазових колективів та гастролерів – оркестрів під управлінням В. Людвіковського, Ю. Саульського, Ризького естрадного оркестру тощо.

На початку 1968 року актив джаз-клубу спільно з міськкомом комсомолу почав підготовку до першого в Дніпропетровську фестивалю джазової музики, який відбувся у квітні того ж року. Фестиваль джазової музики «Юність – 68» проходив у залі інституту Укргіпромету. До початку 70-х років у розвитку радянського та Дніпропетровського джазу починають відчуватися перші серйозні труднощі. Але члени Дніпропетровського джаз-клубу не втрачають ентузіазму і в результаті їх самовідданих зусиль у 1973 році в місті проводиться черговий, вже п'ятий за рахунком фестиваль джазової музики «Юність-73».

90-ті роки – це період активної музично-просвітницької роботи. Вірні своїм традиціям ентузіасти джазу не залишають цілей, проголошених першим джаз-клубом: навчити слухачів розуміти джаз, прищепити любов і смак до цієї дивовижної музики. На теперішній час на сайті http://gorod.dp.ua/out/clubs/catalog/?place_type=18 зазначено про існування 10 джаз-клубів в м. Дніпропетровську. Це клуби, де можна почути джазову музику, але вони надзвичайно різні щодо музичних програм. До найбільш відомих з них відносяться: Джаз – клуб «*Цени*» - найвідоміший паб Дніпропетровська, який став місцем де звучить справжній живий джаз. Робота клубу сприяє міжкультурному діалогу і надає підтримку молодим людям з маргіналізованих верств суспільства, заохочує художнє новаторство, імпровізацію, нові форми творчої діяльності, а також використання традиційних музичних форм при створенні нових жанрів тощо; Джаз-клуб «*Kommon bar / Cotton Bar*» (Bar, Jazz Club, and Performing Arts Venue), де звучить музика в стилі джаз, блюз, рок-н-ролл, поп, рок. Це одне з найяскравіших місць, що відрізняється своєю індивідуальністю, де кожен може доторкнутися до часточки джазової культури; музичний клуб «*ПроJazz*», в якому відбуваються концерти і виступи молодих музикантів та ін.

Кривий Ріг (Дніпропетровської обл.) Тут також активно діє джаз-клуб, який був організований при Музичному обласному училищі ім. М.І. Глінки. Там постійно відбуваються щомісячні Джазові концерти, в яких активну участь беруть студенти училища (як вони самі називають – «музіліща»).

Житомир. Громадська організація Житомирського «Джаз клуб – «*Джазомир*» (керівник Р. Тимофеев), що була зареєстрована 01.04.2010, виконувала ті ж завдання, що і попередні джаз-клуби, а також є безпосереднім організатором джаз-фестивалю «Jazzомир», який постійно проходить в Житомирській філармонії.

Запоріжжя. В Запоріжжі центрами пропаганди джазового мистецтва можна назвати декілька осередків. Серед них найбільш популярним став «Олександрівський джаз-клуб», який на своїх засіданнях постійно організовує недільні джазові концерти. За словами президента міського джаз-клубу В.Гітіна він почав організовувати джазові концерти з 1989 року і провів їх сотні. Тут збираються тільки кращі музиканти, для того, щоб дарувати слухачам чудові джазові імпровізації.

Івано-Франківськ. В місті Івано-Франківську у вересні 2010 р. відбулось відкриття «*Джаз-клубу Івано-Франківськ*», в якому всі охочі музиканти-початківці мали змогу взяти участь в майстер-класах від джаз-менів зі світовими іменами. Одним з осередків джазу в м.Івано-Франківську став «*L Джаз Клуб*» – це єдине місце в Івано-Франківську, де у вихідні вечори звучала оригінальна джазова музика у виконанні місцевих музикантів, проводились планові концерти Міжнародного джаз-фестивалю «Jazz Bez». Після закриття клубу центр Франківської джазової клубної музики перемістився в кафе «Чикаго», а згодом – в «Grand- кафе» в приміщенні кінотеатру «Люм'єр», який приймав музикантів Міжнародного фестивалю сучасного мистецтва «Старе кіно по-новому».

У вересні 2011 р. у конференц-залі Культурно-мистецького центру «Є» стартував рідкісний для Івано-Франківська культурний проект – Джаз-клуб «*Friday*» (організатор – арт-менеджер Книгарні «Є» Є.Філатов) трансляцією концерту Тутса Тільманса в Новому Орлеані. Основною метою проекту передбачалися безкоштовні перегляди джазових концертів і знайомство з творчістю найбільш відомих виконавців світового джазу, що стало для Івано-Франківська традицією.

Київ. Місто Київ займає особливе місце в розвитку джазової клубної справи. У 60-х роках у джазі з'явилися імена, які прославили місто Київ: В. Симоненко, Є.Дергунов, В.Молотков, А.Шарфман, Є.Яценко, К.Ходос, З.Народецький, В.Дмитренко, В.Льїн та ін.

У Києві джаз сконцентрувався – формувався і розвивався саме в джазових клубах. Ідея створення клубу виникла у найвідомішого українського джазового діяча В.Симоненка, коли він переглядав підшивки джазових журналів і побачив повідомлення про те, що в Ленінграді в 1958 році відкрився перший в Союзі джаз-клуб. 17 березня 1962 відкрився перший в Україні київський міський джаз-клуб. Він був очолений Б. Шелунцовим та В. Симоненком, а у 1965 р. відбулася його реорганізація: змінилася назва – МКМ (Молодіжний клуб «*Мрія*»), під егідою якого проводились джазові концерти в місті. Згодом у 1966 р. відкрилася федерація молодіжних клубів (ФМК), де був проведений перший в Україні конкурс джазових ансамблів і виконавців.

Пожвавлення роботи клубного джазу спостерігається на початку 90-х років – років незалежності. Саме у 90-ті роки починає діяти у Києві джаз-клуб «*Динамо люкс*», де О.Коган проводив джазові концерти і завдяки яким почали активно спілкуватись між собою українські музиканти та показувати сили у Києві, бо тільки тут, у столиці, була робота для джазових виконавців. Починають видаватися перші збірки (Jazz Inside) та перші альбоми українських джазменів, таких як гурт «Схід Site» та гурт «Fest».

Згодом в Києві була започаткована ціла мережа джазових або арт-клубів, напрямок діяльності яких був спрямований в основному на організацію джазових концертів як молодих виконавців, так і іменитих джазменів, іноді – джем-сейшенів і майстер-класів. Найбільш відомі з них: специфічний джаз-клуб «*A7*», з відкриттям якого можна почути найвідоміших світових зірок джазу, побувати на унікальних майстер-класах і просто насолоджуватись справжнім «живим» виконанням; джаз-клуб «*Джорджія*», який з'явився на місці книжкової кав'ярні «Квартира Бабуїн» в листопаді 2007 р. з дивовижними звуками джазу, блюзу, і улюбленим напрямком музики чорношкірих – соул; джаз-клуб «*Jazzva Do It*», який був заснований у березні 2011 р. на базі Національного університету Києво-Могилянської академії і метою якого є популяризація джазу в Україні та створення умов для розвитку молодих музикантів. Джаз-клуб організував ряд джазових концертів та став центром перегляду проектів в рамках фестивалю «Jazz Bez», а 13 та 14 грудня 2012 р. Джазовий клуб «Jazzva» спільно з Мистецьким об'єднанням «Дзига» (Львів) та Польським інститутом приймав у Києві XII Міжнародний джазовий фестиваль Jazz Bez. Поряд з вище згаданими джаз-клубами в Києві активно працювали джаз-клуби «*ДК*» трамвайно-тролейбусного управління, джаз-клуб *РЦНК*, «*Cotton Club*», «*Jazzva*», «*Bratislava Club*», «*Джаз клуб*» (бул. Дружби Народів), дуже часто джаз лунає в одному з найкращих арт-клубів України – Арт-клубі «*44*» та ін.

Коктебель, Крим. Дане місто славиться своїм Джаз-клубом «*Богема*». Він знаходиться на території пансіонату «Голубой залив», в якому проходять виступи різноманітних відомих музикантів, які готові порадувати своєю грою слухачів. У відсутності живих концертів відвідувачам клубу транслюють на плазмовому екрані концерти відомих виконавців, а також фрагменти фестивалів «Live in blue bay» різних років. Власне сам клуб по суті є штаб-квартирою цього фестивалю. У дні джазового

фестивалю: тут організують майстер-класи для музикантів з вільним входом для всіх бажаючих і нічні джем-сейшени з обмеженим доступом.

Луцьк. Джазовий клуб у Луцьку (власна назва «*Луцький джаз-клуб*») є одним із перших в Україні та характеризується активною міжнародною музичною фестивальною діяльністю, зокрема організацією низки окремих концертних акцій та фестивалю «*Neu Cooperation – Art Jazz Cooperation*» (Луцьк-Рівне-Польща). Він був створений за ініціативою трубач та громадський діяч О.Баковського, який об'єднав друзів та партнерів – поціновувачів джазової культури в Луцьку, а зареєстрований 18.09.2008 року як Волинська обласна громадська організація при Виконавчому комітеті Луцької міської ради і це сталося після міжнародного джазового фестивалю «*Art Jazz Cooperation 2008*». Сьогодні **Луцький джаз-клуб** щорічно організовує та проводить три міжнародні джазові фестивалі (травень, серпень, грудень) та щомісячні джазові вечори. Зокрема, на міжнародній джазовій мапі Луцьк представлений такими фестивалями, як «*Jazz Bez*», «*New Corporation – Art Jazz Cooperation*» та «*Музичні діалоги*».

Львів. Розвиток джазового мистецтва у Львові безпосередньо пов'язаний з діяльністю різних мистецьких об'єднань. Тут ще до 60-х років існував «*Тео-джаз*», який виховав багатьох львівських джазових музикантів. Згодом з'явилися оркестри і ансамблі і джазове мистецтво у місті дістало серйозний розвиток та набуло самобутнього вигляду. Серед музикантів, які починали джазовий рух у Львові, були: М.Скорик, О.Авдєєв, М.Ярошевський, М.Балабан, І.Хома, Ю.Яремчук, В.Кіт, А.Орехов, Ю.Шацький, Р.Рак, З.Ковпак та ін.

У 1993 році було засноване Мистецьке Об'єднання «*Дзига*» – організація митців, громадських діячів, підприємців яка ініціювала проведення і діяльність різноманітних культуро-творчих осередків і проєктів (клуби, фестивалі, медіа-проєкти тощо). Воно виникло в результаті об'єднання середовища громадських діячів Студенського руху періоду здобуття Україною незалежності («*Студентське братство*» 1989 - 1993), середовища авангардного мистецтва («*Шлях*» 1989 – 1992) та музикантів тогочасного андеграунду Львова («*Клуб шанувальників чаю*», «*Мертвий Півень*», фестиваль андеграунду «*ВиВих*» тощо). За період своєї діяльності мистецьке об'єднання «*Дзига*» організувало і провело безліч творчих акцій, залучаючи до їх втілення провідних митців не лише України, але й Польщі, Австрії, Словаччини, Чехії, США, Росії, Японії.

Тривалий час музичне середовище міста організовується у «*Джаз-клубі. Львів*». Засновниками клубу, як зазначалось вище, стали мистецьке об'єднання «*Дзига*» на чолі з М.Іващишиним, а також відомі Львівські джазмени: М.Токар, Д.Винницька, І.Гниддин, А.Литвинюк. Мета клубу – розвиток та популяризація якісного джазу, виховання та просування молодих виконавців, налагодження механізмів організації джазових концертів і фестивалів, обміну інформацією, спілкування із середовищами інших міст та виходу львівського джазу на провідні європейські сцени.

Джазові вечори проводяться також в клубі «*Picasso Jazz Club*», який був створений у 2010 р. на базі заснованого 14 червня 1997 р. львівського клубу «*Picasso*» і був неодноразово співорганізатором різних фестивалів: «*Jazz Bez*», «*Тиждень сучасного мистецтва*» тощо; в клубі «*Лялька*» (етно-джаз) – культовий львівський клуб, який був створений у 1994 році як один із центрів львівської рок-культури 1990-х і 2000-х років, а з 2007 року перетворений на джаз-клуб (Назва походить від того, що клуб знаходиться в приміщенні Львівського обласного Театру ляльок); «*Culm Live Music Club*», в якому звучать в «живому» виконанні професійних музикантів, ансамблів та гуртів – гостей з усього світу, найкращі у місті концертні вечори у стилях Jazz, Funk, Blues, Soul, World music, Balcan, Rock, Reggae, Latin, Retro, Rock'n'Roll.

Миколаїв. Миколаївський джаз-клуб під назвою «*Birdland*» був започаткований 17 грудня 2008 р., а зареєстрований – 16. 03.2009 р. як Миколаївська обласна громадська організація «*Миколаївський джаз-клуб*», керівником якої став В.Алексєєв. Причин для відкриття «*Nikolaev Jazz-Club*» знайшлося безліч: це і постійно зростаюча кількість талановитих джазових виконавців, і величезний інтерес до джазу у слухачів, яких з кожним концертом ставало все більше. Він об'єднав не одне покоління музикантів і слухачів, і відтоді Jazz став частиною культурного життя міста. «*Миколаївський Джаз-Клуб*» у 2008 р. став ініціатором Джазового фестивалю «*Jubilee*». І саме він представляв перший Міжнародний Фестиваль «*JazzNikolaev` 2010*», який відбувся 18-19 березня 2010 року в Обласному Палаці Культури. У 2012 р. Свій перший скромний ювілей Миколаївський джаз-клуб відзначив масштабним фестивалем «*Jubilee*».

Своїми музичними вечорами в м.Миколаїв стали відомі: джаз-клуб «*Гавана*», клуб «*Colosseo*» та інші.

Одеса. Одеса була колыскою українського джазу, мистецтво якого в Україні почало розвиватись та існувало ще до 60-х років. Саме там з одеським «Теа-джазом» починав свою творчу діяльність великий Леонід Утьосов, створюючи високі джазові традиції. Тому не дивно, що саме в Одеській обл. в м.Південне був започаткований Міжнародний дитячий джазовий фестиваль ім.Леоніда Утьосова, який часто називають «Дитячим джазовим рухом».

У 1979 р. одним з перших в Одесі з'являється джаз – клуб «*Рифф*», який очолив Ю. Юстратов [4.], а пізніше в 90-х рр. фундатором одеського джаз-клубу та утьосівського фестивалю, засновником і художнім керівником Одеського биг-бенда став М.Голошапов. Джаз-клуб став ініціатором проведення фестивалю «*Odessa JazzFest*», в рамках якого постійно відбуваються клубні концерти та джем-сейшени.

Джаз в Одесі звучить і в інших клубах міста. Зокрема, в джаз-клубі «*Альканоне*» і особливо в кафе «*19.53*», про яке говорять – «трохи інше» кафе. Це водночас і джаз-клуб, і кафе, і концертний зал, в якому часто організуються джазові вечори.

Полтава. Джаз-клуб у Полтаві відкрився 18.01.2008 під назвою «*Ля – 440*», який відзначив своє відкриття вечором «живої» музики в Арт-студії «*Браво*». Джаз звучить також у елітному нічному музичному клубі Полтави «*Versal Concert-Hol*» тощо.

Кременчук Полтавської області. Тут у 90-х рр. С.Горюнович (піаніст-імпровізатор, композитор, аранжувальник, учасник та лауреат джазових фестивалів, член Національної Спілки композиторів України) заснував джаз-клуб «*Du Talon*», який розпочав свою роботу у 1992 р. в п'ятому корпусі Кременчужського державного політехнічного університету. На базі джаз-клубу «*Du Talon*» було проведено ряд джазових концертів та фестивалів: у 2000 р. – АРТ-фестиваль, в якому взяли участь художники-авангардисти та представники сучасної імпровізаційної музики; у 2006 р. – фестиваль «Наш джаз», а в 2007 р. – Всеукраїнський Art-Festival «Кременчук -2007».

Рівне. 11 лютого 2009 р. у Рівному відбулась презентація Рівненської обласної громадської організації *джаз-клубу* під назвою «*ДжЕм*». Джем – це не лише щось солодке. «ДжЕм» – це емоції. Емоції, які виникають у людей, закоханих у джаз. «ДЖазові ЕМоції» – тому саме так пояснює дану назву один з організаторів цього клубного об'єднання і співорганізатор джазового фестивалю «*Art Jazz Cooperation*» С.Гемберг. Клуб був створений насамперед як об'єднання за інтересами. Мета діяльності клубу – об'єднати професійних музикантів, студентів музичних навчальних закладів, людей, які люблять джаз, людей, які полюбляють відпочивати під інтелектуальну музику. Власне, людей, які люблять спілкуватися і джаз їм у цьому допомагає і не лише щось комусь розповісти, а й послухати, вслухатись у свої ДЖазові Емоції. У «порт фоліо» клубу — фестивалі «*Jazz Bez*» та «*Art Jazz Cooperation*», запрошені музиканти українського та світового рівня.

Джаз-клуб «ДжЕм» щороку весною організовує мистецьку акцію – цикл джазових концертів, відомих під назвою «Джазова Весна», де містяни знайомлять із справжньою якісною музикою та емоціями.

Севастополь. Севастопільський *джаз-клуб* був створений у 2009 році і поставив за мету за допомогою джазових концертів подолати «джазову безграмотність» севастопольців. 8 вересня в Севастополі зі своєю групою «Новий арсенал» виступив патріарх джазу, учасник джаз фестивалю «*Live in Blue Bay 2009*», народний артист Росії О.Козлов. 10-18 квітня 2009 р. вперше в Севастополі пройшов Міжнародний джазовий фестиваль «ДжазБез», одним з організаторів якого став «Севастопільський джаз-клуб», який продовжив цю традицію і надалі (фестивалі 2009, 2010, 2011, 2012 рр.).

Симферополь. Розвитком джазового мистецтва в Симферополі займається Джаз-клуб «*Ірей*». Саме в цьому закладі з великими концертними програмами виступають метри джазу з різних куточків світу. Також тут проводяться різні музичні фестивалі, вечори танго, музичні конкурси та багато іншого. У вихідні дні в клубі проведуться концерти різних музичних напрямів, але в основному джаз, свінг, оживають звуки саксофону.

Суми. Джаз в Сумах почав звучати вже давно. Як зазначено у збірнику «Подорож вулицею Воскресенською» у провулку Терезова ще у 20-х роках існував джаз-клуб і сумчани сподівалися, що там після реконструкції відкриється спеціальний магазин для меломанів, любителів джазової музики [6.33.].

Помітний вплив на поширення джазового мистецтва серед сумчан мав і неабиякий інтерес до польської культури. Тому у Сумах була створена громадська організація «*Джаз-клуб*» на взірць того, що існує у Гожуві-Велькопольському. Там вона була заснована 30 років тому і зветься «Мала академія джазу «Під філерами» (філари – архітектурні склепіння). І ці джаз-клуби зараз знаходяться на етапі підписання внутрішніх договорів про співпрацю.

Тернопіль. Завдяки групі ентузіастів і небайдужих людей, що об'єднали свої сили, щоб музика Тернополя жила і процвітала, виникла ідея створення клубу. Тернопільський *рок-джаз-клуб* є організацією, яка створена у 2007 році і діяльність якої спрямована на розвиток і популяризацію хорошої музики серед молоді Тернополя та інших міст. Дуже популярним в Тернополі є Мистецьке об'єднання «*Коза*», сцена якої завжди відкрита для будь-яких експериментів. На сцені арт-клубу постійно відбувається презентація різних музичних проектів (легендарний блюзовий проект «*Калич Блюз*», концерт інді-джаз-рок проекту «*Socash Solo*» (США-Польща), експериментальна електронно-джазова арт-формація тощо), концертів, джазових фестивалів, зокрема, фестивалів «*JazzBez*».

Ужгород. На Закарпатті, зокрема в м.Ужгород, в серпні 2000 р була створена Закарпатська обласна молодіжна спілка «*Джаз-клуб*», яка займалася організацією джазових концертів, реалізацією мистецьких проектів тощо.

Велику справу в популяризації джазового мистецтва здійснюють Товариство музичної культури ромів Закарпаття «*Лаутарі*» та Закарпатський обласний зал Палацу дітей та юнацтва «*Ладіон*». Зокрема, саме вони є організаторами Міжнародного та Всеукраїнського ромського фестивалю джазового мистецтва «*Пап-Джаз-Фест*», який проводиться за підтримки управління культури та відділу у справах національностей та релігії облдержадміністрації, Міжнародного фонду «*Відродження*» та Посольства США в Україні.

Харків. Харківський джаз-клуб «*Jazzter*» був відкритий у серпні 2008 р. як ресторан-клуб. У цьому просторому, затишному і світлому закладі в одному з залів знаходиться сцена, бар зі столиками де зосереджена вся джазова сутність *Jazzter*'а. Проведення джазових концертів часто можна зустріти на афішах арт-клубу «*Корова*», клубу «*Жара Rave Club*» та ін. Велику роботу по пропаганді джазового мистецтва через реалізацію різноманітних джазових проектів проводить Арт-клуб «*Pintagon*», який також бере активну участь у проведенні джазового фестивалю «*Kharkiv Za Jazz Fest*». В свою чергу Незалежний культурний центр «*Indie*» підтримує проведення харківської частини Міжнародного джазового фестивалю «*Jazz Bez*» – найбільшого джазового фестивалю в Україні.

Хмельницьк. В Хмельницьку 26–27 лютого 2010 р. відкрився джаз-клуб під назвою «*Jazz blues music dance*». «Заклад розрахований виключно на поціновувачів джазу» – розповів арт-директор «*Jazz blues music dance*» В. Бондаренко. Як зазначають працівники джаз-клубу, аналогів подібним культурним закладам у місті немає. «Все буде jazz!» – слоган цього джаз-клубу.

Черкаси. Черкаський джаз-клуб – один з найстаріших клубів України, якому у 2012 році виповнилось вже 24 років. Ще у 1980-х роках на Черкащині спостерігається нова хвиля захоплення джазовим мистецтвом. У цей час заявляють про себе як провідні джазові музиканти **М.Євпак та С.Крашенінніков**. Їх діяльність сприяє професіоналізації джазового життя, залученню Черкаського регіону до всеукраїнського та інтернаціонального фахового джазового спілкування, проведенню у Черкасах всеукраїнських та міжнародних фестивалів джазової музики. Лідер руху «Джаз на Черкащині» – С.Крашенінніков, який є одним із засновників Черкаського джаз-клубу, залучив до роботи в джаз-клубі музичних педагогів, поціновувачів джазової музики, слухачів джазу та колекціонерів джаз-платівок. Саме джаз-клуб став ініціатором престижного на теперішній день джазового фестивалю «*Cherkasy Jazz Days*» («Черкаські джазові дні»), який за третім заходом отримав статус міжнародного.

Чернігів. Чернігівський джаз-клуб, який зараз відомий під назвою «*КонтраBASS*», був сформований в 90-х рр. і був єдиним джаз-клубом в місті. Він став ініціатором організації постійно діючого джазового фестивалю «*Chernihiv Jazz Open*», заснованого у 2010 р., який дав можливість почути звучання кращого сучасного джазу, імпровізації та відчуті сплетіння приголомшливої енергетики вдячної публіки і талановитих музикантів. На сьогоднішній день дуже популярним в Черкасах став Проект «Джаз просто неба» від «*Chernihiv Jazz Open Club*», концерти якого відбуваються на так званій «Зеленій Сцені». До участі запрошуються не тільки відомі чернігівські музичні колективи, але і відкриваються нові імена. Вітається на сцені акустичне звучання, музика в стилі джаз, фолк, world, легка альтернативна музика. Організатори раді колективам, які грають як авторську музику, так і кавер-версії.

Ялта. У жовтні 2009 р. в м.Ялта на базі ялтинського театру ім.А.П. Чехова був організований *джаз-клуб*. Президентом Джаз-клубу, який діяв в кафе «Ялта Театр», був вибраний С.Саркісян. З того часу в театрі можна було не тільки відвідувати вистави, дивитися шедеври кіно, а й щотижня насолоджуватися джазовою музикою. З цього приводу в театрі стартував проект «Джаз по п'ятницям», ініціатором якого виступив директор театру М.Рудник тощо.

З проведеного аналізу діяльності джаз-клубів випливає:

1. Джаз-клуби, які переважно були зареєстровані як громадські організації, як об'єднання за інтересами, починають відігравати суттєву роль в організації музичного життя міст, популяризації та сприянні у розвитку джазового мистецтва в міському середовищі, поширенні інформації про джаз, в допомозі виконавцям джазу, організації та проведенні джазових заходів.

2. В початковий період діяльність більшості джаз-клубів була спрямована на знайомство з історією джазу, проведенні лекцій-концертів, присвячених відомим джазовим виконавцям і композиторам, які супроводжувалися прослуховуванням записів або відео кращих зразків вітчизняного та зарубіжного джазу, що мало за мету навчити слухачів розуміти джаз, прищепити любов до цієї дивовижної музики, виховати у них гарний музичний смак.

3. Згодом основний напрямок діяльності джаз-клубів був сконцентрований в основному на вихованні та просуванні творчої молоді; організації джазових концертів як молодих виконавців, так і іменитих джазменів; налагодженні механізмів організації джазових концертів та фестивалів; реалізації мистецьких проєктів; обміні інформацією на творчих зустрічах з відомими музикантами та передачі ними вмінь молодому поколінню через організацію джем-сейшенів і майстер-класів тощо.

4. В своїй більшості, як зазначає В.Романко, «саме джаз-клуби стали ініціаторами проведення нових джазових фестивалів ...» [8. с. 64]. Здійснений огляд діяльності джаз-клубів переконує, що вони в своїй більшості ініціюють проведення українських джазових фестивалей та конкурсів, які є найвищою формою презентації якісного рівня досягнень творчості композиторської та виконавської майстерності в даній галузі музичної культури.

5. Особливе значення діяльності джаз-клубів полягає у сприянні та організації міжнародних джазових фестивалей, які відзначалися активним спілкуванням із музичним середовищем інших міст і країн та виходом українського джазу на провідні європейські сцени.

Отже, одним з напрямків розвитку джазового мистецтва в Україні, була організація та діяльність джаз-клубів та багатьох інших клубних музичних закладів, які відіграли велику роль як системно-організуючий фактор в розвитку джазової культури в Україні, зокрема джазового фестивального руху, а також діяли як потужні просвітницько-пропагандистські осередки джазового мистецтва.

1. Баташев О.М. Советский джаз. Проблемы. События. Мастера / Олексій Миколаєвич Баташев. – Сборник статей. – М.: Сов. композитор, 1987. – 592 с.
2. Кизлова О. Джаз против попсы – битва титанов [Електронний ресурс] / Ольга Кизлова // Зеркало недели. Украина. – М., 2011. – № 36. – 07 октября. – Режим доступа : Gazeta.ua .
3. Кизлова О. Пианист Леонид Чижик о джазе и не только / Ольга Кизлова // Джаз – 2006. – № 1. – С. 19–22.
4. Мозаїка джазу // Комсомольська іскра. – 1987. – 26 листопада.
5. Мошков К. Индустрия джаза в Америке / Кирил Мошков – Санкт-Петербург, 2008. – 512 с.
6. Подорож вулицю Воскресенською: дайджест. укл. Н.Б.Устименко / Сумська міська центральна бібліотека ім. Т.Г. Шевченка. – Суми. – 2013.
7. Пархомчук Т. У джазі тільки... сольники! [Електронний ресурс] / Тетяна Пархомчук // «Культура». – 2002, 30 серпня. – Режим доступа : http://gazeta.dt.ua/CULTURE/u_dzhazi_tilki_solniki.html.
8. Романко В. Джаз в музичній культурі України: соціокультурна і музична інтерпретації: дисертація на здобуття наук. степені канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво» / Володимир Романко – К., 2001. – 177 с.
9. Рось З.П. Український джаз як культурологічна проблема / Зоряна Петрівна Рось // V культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва «Культурологічний дискурс сучасного світу: від національної ідеї глобалізації цивілізації»: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-парктичної конференції – К., 2007. – С. 258–262.
10. Симоненко В. Українська енциклопедія джазу / Володимир Симоненко – К.: Центрмузінформ, 2004. – 232 с.

Стаття посвячена актуальній проблемі національної джазології – дослідванню особливостей діяльності найбільш дійственного і результативної просвітницько-пропагандистської організації джазового мистецтва – джаз-клубів, которые стали ініціаторами в проведенні многих джазових фестивалей і тем самым внесли большой вклад в развитие джазово-фестивального движения в Украине.

Ключевые слова: джаз-клубы, джазовые фестивали, джазово-фестивальное движение, пропаганда джазового искусства.

This paper is devoted to the issue of national jazzology – the research of the features of activity of the most efficient and effective, enlightenment-propagandist center of jazz art – jazz clubs, which have initiated many of the jazz festivals and thus greatly contributed to the development of the jazz-festival movement in Ukraine.

Key words: jazz clubs, jazz festivals, jazz-festival movement, propaganda of jazz art.

УДК 781.2

Ірина П'ятницька-Позднякова

МУЗИЧНИЙ СЕМІОЗИС ЯК ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПРОСТІР СМИСЛОУТВОРЕННЯ

У статті зроблено спробу аналізу семіотичних теорій Ф. де Соссюра та Ч.Пірса відповідно до критеріїв вимірювання семіозису та мотивованості означуваного означником, визначено протилежні підходи до операцій зі знаками. З'акцентовано увагу на семіотичному підході у дослідженні знакових процесів та взаємодії між знаками, що дозволяє виокремити механізми їх функціонування в ієрархії певної системи. В екстраполяції на музичне мистецтво маємо динамічний та цілеспрямований процес музичного семіозису, завдяки чому утворюється гносеологічна реальність по відношенню до її онтологічного виміру, що дозволяє розкрити процеси утворення особистісних смислів у музичному континуумі.

Ключові слова: семіозис, знак, сигніфікація, денотація, смисл, значимість.

Концептуальне дослідження семіозису як процесу породження значення почалося у другій половині ХІХ – початку ХХ ст. у працях Ч. Пірса, Ч. Морріса, Ф. де Соссюра, У. Еко та їх послідовників. Проте, основні положення вчення про знаки були сформульовані давньогрецькими стоїками, спектр тлумачень яких мав доволі широкий діапазон.

Термін «семіозис» було застосовано Чарльзом Пірсом в контексті цілісної теорії знаків і знакових систем¹¹, а перша спроба класифікувати знаки була зроблена у праці «О новом списке категорий» (1867), де знак представлений як тріадне співвідношення репрезентамена, об'єкта та інтерпретанти: «Те, що він заміщує, зветься його об'єктом; те, що він передає – його значенням; ідея яку він породжує, зветься його інтерпретантом» [5, с. 48]. Таким чином знак, з точки зору Ч.Пірса, пов'язує три корелята у тріадичному відношенні, а саме: власне знак (або репрезентамен, що є тим об'єктом, який сприймається та функціонує як знак), об'єкт, до якого відсилає знак та інтерпретанту. Відповідно, знакова ситуація має три типи функціональних відношень, а саме по відношенню до себе, до об'єкта та інтерпретанти. Зауважимо, що Ч.Пірс не ототожнює повністю знак і репрезентамен, при цьому під останнім розуміє більш широке поняття, що означає знак, що перетоплений у мисленнєвій діяльності, в той час як знак мислить як репрезентамен з уявною інтерпретантою. Оскільки кожен знак проводить інтерпретанту яка є репрезентаменом наступного знаку, то процес семіозису виявляється послідовним рядом інтерпретант, динамічним процесом інтерпретації знака. Отже, семіотика Ч.Пірса робить акцент на семіозисі як процесі означування, сполученні об'єкта й деякого уявлення, основою якого є вчення про три універсальні категорії: якості (первинності), відношення (вторинності) і репрезентації (третинності). В концепції Ч.Пірса семіозис це процес, в контексті якого знак надає когнітивний вплив на інтерпретатора, а предметом семіотики стають не знаки, а процеси семіозису.

Голандський лінгвіст Dinda L. Gorlee у своїй праці «Broken Sings: The Architectonic Translation of Peirce's Fragments» з'акцентував увагу на тому, що відповідно до теорії Ч.Пірса, семіотичний процес має три координаційні центри, а саме об'єкт (un oggetto (segno)), ідею (un pensiero o idea), що діє у якості посередника (interpretante) і значення (significato) першого знака (об'єкта)» [12]. Тобто, з точки зору Ч.Пірса знаки мають три основні види позначення, або «репрезентативні якості», засновані на різних взаємовідносинах між означуваним та означником, де сам механізм позначення є реалізацією смислу. Ч.Пірс вводить три класи репрезентаментів (трихотомію знаків), а саме прості знаки (або субститутивні), подвійні (інформаційні) та потрійні (умовиводи), які можуть функціонувати автономно.

© П'ятницька-Позднякова І., 2015.

¹¹ Сам термін «семіозис» було запозичене Ч.Пірсом з трактату філософа-епікурейця Філодема